

Nytt kurs-
tillfälle!

Kulturmiljövärden vid stadsutveckling

Hur arbetar du med stöd i PBL för att bevara och utveckla bebyggelse i kulturhistoriskt intressanta miljöer?

10-11 november 2021

På denna kurs deltar du digitalt på distans

UR KURSENS INNEHÅLL

- Hur ska kommunen arbeta för att kunna ta hänsyn till kulturmiljövärden utan att hindra samhällsutvecklingen?
- Vilka verktyg finns för att bevara och utveckla kulturarvet i bebyggelsemiljöer?
- PBL-anpassade kulturmiljöunderlag och antikvarisk medverkan i detaljplanering och bygglov – hur blir du en bra beställare?
- Rivningsförbud och skyddsbestämmelser – när har fastighetsägare rätt till ersättning?
- Kulturmiljöfrågor i detaljplanen – hur använder du f, k och q och utformar planbestämmelser som ger skydd?
- Kulturmiljöfrågor i bygglovskedet – var går gränsen för hur mycket fastighetsägaren kan förändra en byggnad eller tomt?
- Hur utveckla befintliga bebyggda miljöer "varsamt"?
- Hur motivera för politiker att värna om kulturhistoriska värden?
- Aktuella rättsfall – vilka lärdomar går att dra?

KURSLEDARE

Carl-Gustaf Hagander

Arkitekt SAR/MSA och tidigare tekniskt råd,
Mark- och miljööverdomstolen

Anna Krus

Byggnadsantikvarie, Tengbom arkitekter

Emina Kovacic

Stadsarkitekt och stadsbyggnadschef,
Karlshamns kommun, samt ordförande i
Sveriges Arkitekter 2021 och 2022

Studia

www.studia.se

Kulturmiljövärden vid stadsutveckling

Hur arbetar du med stöd i PBL för att bevara och utveckla bebyggelse i kulturhistoriskt intressanta miljöer?

10-11 november 2021

På denna kurs deltar du digitalt på distans

Många städer och tätorter i landet växer nu snabbt, vilket innebär att ny bebyggelse och infrastruktur ofta planeras och utvecklas i centrala och kollektivtrafiknära lägen, där redan befintlig bebyggelse finns. I dessa förtätningsprojekt ställs ofta exploateringsintresset mot intresset att bevara byggnader och andra kulturmiljövärden. Frågorna kring hur man ska vikta de olika intressena för att skapa balans mellan utveckling och bevarande kommer ofta upp tidigt i processen.

Den byggda miljön berättar om samhällets utveckling och är ett uttryck för olika tiders ideal och förutsättningar. Byggnaderna omkring oss skapar förståelse för tidigare generationer och skapar identitet för de personer som bor och vistas i dessa miljöer. Enligt PBL är det **kommunen som ansvarar för att bevaka de allmänna intressena i samhällsbyggnadet**, och ska se till så att hänsyn tas till stads- och landskapsbilden och platsens natur- och kulturvärden i all planering och byggande.

Enligt PBL ska ett bebyggelseområdes särskilda historiska, kulturhistoriska, miljömässiga och konstnärliga värden skyddas, och befintliga karaktärsdrag ska respekteras och tillvaratas. Krav på hur **byggnader, tomter och allmänna platser får utvecklas** finns även reglerat i PBL genom förvanskningförbudet och varsamhetskravet, som tydliggör att byggnader bara kan ändras på så sätt att deras kulturhistoriska värden och kvaliteter tillvaratas.

Kommunens beslut i plan- och bygglovsärenden gör starka avtryck i hur staden formas, för dagens människor och för kommande generationer. Du som tillämpar PBL i kommunen, som t.ex. planhandläggare och bygglovhandläggare, har därmed ett stort ansvar för att **se till så att kulturhistoriska värden skyddas och utvecklas på rätt sätt**, så att målen för en god bebyggd miljö kan uppnås.

Efter denna kurs har du fått ökad praktisk kunskap kring hur du arbetar med stöd i PBL för att bevara och utveckla bebyggelse i kulturhistoriskt intressanta miljöer.

Varmt välkommen till kursen!

Malin Ek Lara

Kursansvarig, Studia

Foto: Infillprojekt i befintligt kvarter, Karlshamn.
Fotograf: Emina Kovacic

Målgrupp

Kursen riktar sig till dig som arbetar med stadsutveckling i kommunen, som t.ex. stadsarkitekt, planarkitekt, bygglovsarkitekt, kommunantikvarie och politiker som beslutar om plan- och bygglovsärenden.

Studia

www.studia.se

Program dag 1

10 november 2021

09.00 Registrering

09.30 Studias introduktion till kursen

09.40 Vad är kulturmiljö? Vilka verktyg finns för att bevara och utveckla kulturarvet i bebyggelsemiljöer?

- Vad är kulturmiljö? Begrepp och lagstiftning
- Kulturmiljölagen – vad innebär den?
- När kommer den kommunala planeringen i kontakt med kulturmiljölagen, och hur förbättra mötet mellan PBL och kulturmiljölagen i plan- och bygglovsprocesser?
- Hur ser den demokratiska processen ut vid samhällsutveckling i kulturmiljöer? Ansvarsfördelning och roller;
  - Läns museernas roll
  - Länsstyrelsens roll
  - Politikens roll och ansvar
  - Plan- och bygglovhandläggarens roll och ansvar
  - Fastighetsägarens ansvar
- Vem ansvarar för att det görs ordentliga konsekvensanalyser?
- Vem har sista ordet – kommunen, fastighetsägaren, länsstyrelsen eller domstolen?

Vi bryter för en kort bensträckare under passet, ca. 10.30-10.40

PBL och miljöbalken som verktyg för bevarande av kulturhistoriska miljöer

- Riksintressen och naturvärden (Natura 2000) – hur värderas naturvärden i relation till kulturmiljövärden?
- Vilka möjligheter ger PBL för att skydda kulturmiljöer? Vad innebär hänsynskravet, varsamhetskravet och förvanskningförbudet i praktiken?
- PBL:s intresseavvägning – hur vägs kulturmiljövärden mot andra intressen vid stadsutveckling?
- Hur arbeta med kulturmiljöfrågan i tidiga skeden (ÖP, fördjupad ÖP och utvecklingsprogram) för att ge bra stöd till kommande detaljplanering och lovgivning?

Carl-Gustaf Hagander

11.40 Lunch

12.40 PBL-anpassade kulturmiljöunderlag och antikvarisk medverkan i detaljplanering och bygglov – hur blir du en bra beställare?

- Vilka typer av underlagsmaterial behövs i olika situationer? Vad ska underlag innehålla för att ge stöd till efterkommande planering och bygglovsgivning?

- Kulturmiljö- och konsekvensanalys i detaljplanearbetet
- Antikvarisk förundersökning och konsekvensutlåtande i bygglovsansökan
- Hur får man in den antikvariska kompetensen som medverkande och sakkunnig i processen?

Vi bryter för en kort bensträckare under passet, ca. 13.20-13.40

Rivningsförbud och skyddsbestämmelser – när har fastighetsägare rätt till ersättning?

- Regler för ersättning vid bevarande och utveckling av k-märkta fastigheter
- Vad ska man tänka på? När uppstår ersättningsrätt? Konstruktiva sätt att arbeta med skydd och exploatering

14.30 Eftermiddagsfika

14.50 Kulturmiljöfrågor i detaljplanen – hur använder du f, k och q och utformar planbestämmelser som ger skydd?

- Hur utforma tydliga och rättssäkra planbestämmelser så att de ger skydd, även på lång sikt?
- Vad är varsamhet och vad är inte varsamhet? Hur får man in varsamhetsbestämmelser i planen?
- Vad innebär förbudet mot förvanskning i praktiken? Hur utforma bestämmelser på redan förvanskade byggnader?
- Hur göra en helhetsbedömning – vilka är de viktiga värdena att bevara?
- När är det befogat att sätta rivningsförbud?

Anna Krus

16.00 Arkitektens roll och möjligheter vid stadsutveckling i kulturhistoriskt intressanta miljöer

- Hur kan man arbeta med att komplettera kulturmiljöer med modern arkitektur?
- Förhållningssätt till befintliga kulturmiljöer vid kompletteringar med ny bebyggelse
- Hur skapar vi nya kulturmiljöer till kommande generationer?

Carl-Gustaf Hagander och Anna Krus

16.30 Första kursdagen avslutas

Studia

www.studia.se

Program dag 2

11 november 2021

09.00 Hur arbeta i praktiken för att säkerställa en bra avvägning mellan bevarande av kulturhistoriskt värde och behovet av stadsutveckling?

- Hur kan kommunen ta ställning till kulturmiljöfrågorna på ett översiktligt plan, som ger god vägledning till detaljplaneringen och lovgivning?
- Vad kan mervärdet som ett kulturvärde ger en miljö, t.ex. i form av mer variation och spänning i staden, innebära i praktiken?
- Bostadsbrist och behov av förtätning – hur påverkar det viktningen av intresset att bevara kulturmiljön?
- Vilka grupper är viktiga att övertyga och motivera kulturmiljövärden för, utöver den vanliga fastighetsägarekretsen?
- Vikten av att förmedla information om kulturmiljövärden med utgångspunkt från de olika gruppernas perspektiv, för att säkerställa att budskapet når fram
- Hur använder vi kulturmiljö som ett värdegrundsbaserat varumärke istället för ett förbud?
- Hur bemöta rädslor kring stigande förvaltningskostnader i samband med framtagande av nödvändiga styrdokument?

10.00 Förmiddagsfika

10.20 Praktiska exempel från stadsutvecklingsprojekt i Karlshamns kommun

- På vilket sätt kan man arbeta för att kulturmiljövärden ska uppfattas som något positivt vid förvaltning och nybyggnation?
- Hur mycket ska man som kommun gå in och styra fastighetsägarens vilja att utveckla sin egen fastighet?
- Hur förankra frågor rörande kulturmiljövärden i politiken? Hur får man politiker att inse värdet av kulturmiljö?
- Gestaltungsfrågor – hur får vi ny bebyggelse eller tillbyggnader att passa in i miljön?
- Gränsdragningen kring "vad är en kulturmiljö?" – hur arbetar vi inom kommunen för att sätta en gemensam nivå och informera allmänheten om var gränsen går på ett tydligt sätt?

Emina Kovacic

11.40 Lunch

12.40 Diskussion kring det praktiska kulturmiljöarbetet i din kommun – utmaningar och möjligheter

Carl-Gustaf Hagander och Emina Kovacic

13.10 Kulturmiljöfrågor i bygglovskedet – var går gränsen för hur mycket fastighetsägaren kan förändra en byggnad eller tomt?

- Hur stora befogenheter har kommunen för att säga nej till privata fastighetsägare som vill utveckla sin fastighet i befintlig bebyggelse, inom kulturmiljöområde?
- Var går gränsen för hur mycket fastighetsägaren kan förändra en byggnad, t.ex. ta upp fönster och göra tillbyggnader?
- Hur mycket förändringar som påverkar kulturmiljövärden har fastighetsägare rätt att göra på den egna tomten?
- Kulturhistoriskt värde, ovarsamt och förvanskande enligt PBL 8:13 och 8:17
- När är det ovarsamt? När är det förvanskande? Vad är det som avgör? Aktuella rättsfall
- Vad innebär varsamhetskravet när det inte finns skydd rent juridiskt?
- Vad är varsamt hanterad nybyggnation eller tillbyggnation inom kulturhistoriskt område?
- Hur formulera dig för tydlighet i lovärenden, t.ex. kring varsamhetsbestämmelser?
- Hur skydda kulturmiljöer utan stöd i detaljplanen eller utanför detaljplanelagt område?
  - När kan du avslå ett rivningslov eller neka startbesked vid rivning i kulturhistoriskt värdefull stadsdel? Vad finns det för lagligt stöd?
  - Hur formulera tydliga beslut i dessa situationer?
  - Hur hantera allmän platsmark, där detaljplanen inte har någon reglering?

Carl-Gustaf Hagander

Vi bryter för eftermiddagsfika 14.30-14.50.

16.00 Kursen avslutas

Studia

www.studia.se

Kursledare

Carl-Gustaf Hagander

Arkitekt SAR/MSA och tidigare tekniskt råd, **Mark- och miljööverdomstolen**

Carl-Gustaf har lång erfarenhet av att arbeta med tillämpningen av PBL i samhällsbyggnadet. Han har tidigare varit länsarkitekt i Södermanlands och Stockholms län samt arbetat på Riksantikvarieämbetet. Senast arbetade han som tekniskt råd vid Mark- och miljööverdomstolen. Carl-Gustaf är en av författarna till boken "PBL 2010 – En handbok om nya PBL och samhällsbyggande", den senaste upplagan gavs ut 2020. Han har lång erfarenhet av att utbilda i PBL för olika målgrupper, och är alltid lika uppskattad som föreläsare.

Anna Krus

Byggnadsantikvarie, **Tengbom arkitekter**

Anna är byggnadsantikvarie med 20 års yrkeserfarenhet och hon arbetar idag som kulturhistorisk konsult med inriktning mot utveckling av k-märkta fastigheter och stadsmiljöer. Hon började sin yrkesbana som kursansvarig på PBL-relaterade kurser på det bebyggelseantikvariska programmet vid Göteborgs Universitet, och har föreläst för länsstyrelser, museer och kommuner om möjligheter och begränsningar i PBL utifrån ett kulturmiljöperspektiv. Anna har även mångårig erfarenhet av kulturhistoriska analyser både som underlag för översiktsplanering och detaljplanering som för enskilda byggnader. Hon arbetar också som formellt sakkunnig på kulturvärden i specifika ombyggnadsprojekt.

Emina Kovacic

Stadsarkitekt och stadsbyggnadschef, **Karlshamns kommun**, samt ordförande i **Sveriges Arkitekter 2021 och 2022**

Som stadsbyggnadschef ansvarar Emina för översiktsplanering, detaljplanering, bygglov samt övergripande miljöfrågor i kommunen. Genom sin roll som stadsarkitekt samarbetar hon i olika former med Blekinge Tekniska Högskolas institution för fysisk planering. Emina är även ledamot i Riksantikvarieämbetets insynsråd samt ordförande i Sveriges arkitekter under 2021 och 2022, och därmed engagerad i frågor som rör arkitektur, stadsbyggnad och kulturmiljö.

Sagt om kursen av tidigare deltagare:

"Mycket bra! En av de bästa kurserna jag gått på. Framförallt om rättsfallen och att lyssna på tre mycket kompetenta och inspirerande föredragshållare."

"De tre föreläsarnas olika utgångspunkter gav en väldigt bra mix och skapade en helhet"

"Intressanta rättsfall, ökad förståelse om planbestämmelserna r, q och k samt kunskap om marknadsvärdespåverkan."

"Bra organiserad, bra att det var få föreläsare, det gav en fördjupning på föreläsningarna."

Kulturmiljövärden vid stadsutveckling

Hur arbetar du med stöd i PBL för att bevara och utveckla bebyggelse i kulturhistoriskt intressanta miljöer?

DATUM

10-11 november 2021

PLATS

Digitalt på distans

PRIS

Digitalt deltagande: 9 900 kronor, exklusive moms. Priset gäller deltagande för en person. I priset ingår kursens dokumentation i digitalt format.

Sändningen kommer inte att spelas in och får inte heller spelas in av deltagarna.

För våra avbokningsregler, allmänna villkor och integritetspolicy se www.studia.se.

BOKA DIN PLATS

 www.studia.se

 08-650 09 29

 bokning@studia.se

 Studia AB
Box 550
101 30 Stockholm

Studia AB
Box 550
101 30 Stockholm

Telefon: 08-650 09 29
E-post: info@studia.se
Hemsida: www.studia.se

Avsändare och returadress: Studia AB, Box 550, 101 30 Stockholm

Studia

www.studia.se